

1. ספר שערים מצויינים בהלכה

והעדים מעידין אותו שגנבו. הא דתני ברישא שאכלו ובסיפא תני שגנבו, פירשו התוס' לעיל (סג: ד"ה והעדים) דאכלו נקט לרבותא, אע"פ שאכדו מן העולם, פטור מן הכפל בטענת אכד, וכאן נקט שגנבו לרבותא, אע"פ שהוא בעין חייב כפל, כיון שטוען טענת גנב. נאכל מדברי התוס' לעיל (קז: ד"ה ושלח) מבואר, דהוה גרסי בסיפא נמי שאכלו, ועי' מש"כ בשושנים לדוד כאן.

2. ספר דבר יעקב

משלם קרו וחומש לבניו או לאחיו – יש כאן ג' שיטות. א. הרא"ש בשיטה סובר שמה"ת פטור כיון שהוא עצמו היורש ומדרבנן חייבוהו כדי להוציא הגזילה מתחת ידו. וכן משמע בגמ' מהא דמהני לשלם לארנקי של צדקה. ב. הפנ"י [ד"ה במשנה] סובר שחייב מה"ת להוציא מתחת ידו, דהפקיעה תורה ירושת חפץ הגזול מיד הגוזלן והחמירה עליו שחייב להוציא החפץ מתחת ידו כדי שיהיה לו כפרה וגם זה נלמד מגזוה"כ דוהשיב את הגזילה. ג. החזו"א [ב"ק סימן כ"ב] מסתפק האם הוי חיוב מדרבנן ואינו מעכב מלהביא הקרבן או דהוי חיוב מה"ת, והוי הלכה למשה מסיני ומעכב מלהביא קרבן אשם. וקשה אם הוי מה"ת איך מהני לתת לארנקי של צדקה ואיך מהני לזה ובע"ח נפרעים ממנו, ואולי גם זה נתקבל בהלכה למשה מסיני. ג. הראב"ד כתב שאינו חייב מעיקר הדין אלא כדי לצאת ידי שמים.

3. ספר דבר יעקב

יא] הרי זה משלם קרן וחומש לבניו או לאחיו – הב"י [סימן שסז] מסתפק אם הדין שחייב לשלם לבניו מיירי רק בגזלן שנשבע לשקר [כלשון המשנה ונשבע לו ומת] או אף בגזול ללא שבועה, ומתנ' נקט נשבע לרבנותא דסיפא שאף אם נשבע שרי ע"י שלוח ובע"ח באים ונפרעים. הדרכ"מ כתב שהוי רק בנשבע. וכן כתב המל"מ [גזילה ח-ב] בשם תשו' הרשב"א. וכ"כ המאירי בשיטה והראב"ד [להלן קט: ד"ה בה"ע], והטעם שרק אם נשבע בעי כפרה [כמו לעיל קג. דתנן שאם נשבע חייב להוליך למדין] אבל אם לא נשבע

הוי חיוב ממון גרידא וממילא כאן שחייב לעצמו פטור.

4. ספר דבר יעקב

טו] ואם אינו רוצה – לכאורה קשה למה משתנה הדין למי שאינו רוצה, מאי שנא מכל דיני ממון שמי שאינו רוצה אין הדין משתנה עבורו. מבאר החזו"א [ב"ק סימן כ-יב] שכוונת המשנה אם אינו רוצה לקיים מצוה מהמובחר ליתן לאחיו בלי לגבות מהם או לזה ופורע ובוה מקיים מצוה שלא מהמובחר. וזה מוכן למ"ד [לעיל אות י] שהוי תקנה מדרבנן או חיוב לצאת ידי"ש אבל אם הוי חיוב גמור של השבה קשה מה שייך מצוה שלא מהמובחר. בהג' הגר"א ובתור"ח כתבו שהרמב"ם לא גרס במשנה ואם אינו רוצה אלא ואם אין לו לזה וכו', ואפשר שהרמב"ם חולק על גירסא דידן משום שקשה למה ישתנה הדין למי שאינו רוצה.

5. ספר דבר יעקב

א] בחייו ובמותו אם מת לא יירשנו – התירו"ט כאן מביא את הר"ן [בנדורים מז.]. שמקשה אם אינו יורש כיון שהוי איסור הנאה איך יכול לתת מתנה לבניו או אחיו. ומבאר הר"ן שאין הכוונה שאינו יורש אלא שאינו יכול ליהנות מהירושה, ולכן צריך ליתן מתנה לבניו. וכ"כ המאירי כאן. [ואפשר להסתפק אם ס"ל שכל איסוה"נ יכול לירש שהוי שלו או רק כאן שאינו איסוה"נ על כל העולם ורק נאסר על אחד הוי שלו].

אבל שיטת הרשב"א בנד' שאין ירושה באיסוה"נ כיון שאיסוה"נ מפקיע הבעלות, וכן סובר הרשב"א כאן, ולכן מקשה איך נותן הנכסים מתנה לבניו הרי אינו יורש אותם. וגם מקשה איך מותר ליתן הנכסים במתנה הרי עי"ז נהנה מהנכסים. ולכן מבאר הרשב"א כמו הראב"ד שהפשט במשנה שהאב המדיר רשאי ליתן לבניו או אחיו של מודר או לזה ובע"ח של בנו יפרעו מהן.

גם הר"ץ בנד' מקשה קושית הרשב"א איך מותר למוזר ליתן מתנה לבנו או אחיו הרי נהנה כיון שמחזיק לו טובה, מתרץ הר"ץ שאינו נותן להם ממש אלא מראה להם הנכסים שאסר עליו אביו, והם לוקחים מעצמם ובכה"ג לאו מתנה הוא אלא כזכיה מהפקר.

✓ המאירי כאן מתרץ שאינו נותן להם מתנה אלא מפקיע עצמו מהירושה ונשארו הם היורשים מאליהם. ✓ והתירו"ט מביא דהב"י [סימן רטז] תירץ שמותר ליתן להם כיון שהם יודעים שהנכסים אסורים עליו בהנאה ואז אין מחזיקים לו טובה.

6. ספר שערים מצויינים בהלכה

✓ הקשו האחרונים מדאסרו עליו בקונם בחייו ובמותו, א"כ הרי מעביר הנחלה ממנו,

והפקיע חלק ירושתו, והו"ל מתנה על מה שכתוב בתורה, וכאומר פלוני בני לא ירשני, דלא חל דבריו כלל כדאיתא מס' ב"ב (קכו:). ותירץ באמרי הצבי (סי' קעה-ג) עפ"י סברת הר"ן במס' נדרים (מו. ד"ה והוי) דאף דהוא אסר עליו בהנאה, מ"מ גוף הירושה הוא של היורש ויש לו קנין בדבר [וכ"כ הר"י מלוניל, דאע"פ שאסור לו ליהנות מהן, מ"מ שלו הן, וכן מבואר ברדב"ז (נדרים פ"ה ה"ח). ועי' בחי' הריטב"א מס' סוכה (לא: ד"ה לולב של אשירה, לד. ד"ה של ערלה) אי איסורי הנאה חשיב כשלו, וכ"כ בשו"ת הריב"ש (סי' תכא) דזכיה יש בו באיסורי הנאה. ועי' ביש"ש (סי' סא) דאע"פ שנאסר עליו, מ"מ אינם הפקר ויכול ליתנם לצדקה. ועי' מש"כ לעיל (מה. ד"ה דכו"ע), א"כ י"ל דלא הפקיע ממנו חלק ירושתו, כי הוא נוטל חלקו המגיע לו, אלא שאסור לו ליהנות ממנו. עוד כתב (שם אות י) דעיקר הקפידא הוא אם מזכיר לשון ירושה, שלא ירש בני, דבכה"ג מיקרי מתנה עמש"כ בתורה, אבל כל שלא הזכיר לשון ירושה לא מיקרי מתנה עמש"כ בתורה. ועי"ש שכתב עוד תירוצים [ועי' עו"ש באות ו] וע"ע בכלי חמדה (פ' תצא קעו:).

7. ספר שערים מצויינים בהלכה

ושמע שמת הגר והיה מעלה כספו וכו'. הא דהאריך ואמר והיה מעלה כספו, מפרש בשטמ"ק בשם הרא"ש, דאע"פ שייתד אותו כסף לתשלומין, כשזקפו עליו במלוה ומת, זכה הלה במה שבידו. וכ"כ ביד דוד מדנפשיה. והפנ"י כתב ביותר, אע"ג שכבר הפריש הקרן והחומש וברעתו ליתנו לכהנים ולהקריב האשם, מ"מ כיון דבטעות היה כשהודה אח"כ להגר, פקע זכות הכהנים לגמרי, וקאי ברשות הגר כשאר נכסיו, וכשמת הגר זכה הלה בתורת הפקר בקרן וחומש, והאשם יוצא לחולין שהוקדש בטעות, ולפי"ז י"ל דר"ע מודה לר"י בחומש ואשם שזכה בהם הגולן, ואינו חולק אלא בקרן לחוד, דצריך להוציאו מידו נוכ"כ ביש"ש (סי' נט) דא"צ ליתן הקרן לכהנים, אלא צריך להוציאה מתחת ידו, דכיון שהודה בחיי הגר תו לא גזל הגר מיקרי אלא כשאר ממונו, וא"כ כשמת הגר זכה הגולן מדין כל הקודם זוכה, אלא דלענין הקרן הפקיעה התורה זכותו, וזהו מגזירת הכתוב ד"והשיב את הגזילה", וכן הוא ברמב"ם להדיא (גזילה פ"ח ה"ד). אבל ע"י במנ"ח (מצוה קכט-טו) דאפילו באופן דזכה לעצמו ואינו נותן לכהנים, מ"מ

8. ספר דבר יעקב

א] קטן אי אתה צריך לחזור אחריו – כלומר גר קטן אין צריך לחפש לו יורש וזכו הכהנים בגזל גר קטן. [התוס' [סנה' סח:] ותו"ח כאן מקשים דדין גזל הגר מיירי היכא דגולן נשבע [כדתנן להלן קי.], וא"כ איך משכחת לה בקטן הרי אין נשבעים על טענת קטן כדיליף מקרא [לעיל קו: ע"ש באות ח]. [התוס' תירצו שמיירי בקפץ ונשבע, וכן תירץ התו"ח.] עוד תירצו התוס' דמיירי בשבועה ע"פ עד

אחד, אבל הרמב"ם [טוען ה-ט] פליג וסובר שאין נשבעים שבועת עד אחד בטענת קטן.

ב] תד"ה קטן וכו' וא"ת גזל גר קטן היכי משכחת לה וכו' – תוס' מקשים איך יתכן מה"ת גזל גר קטן הרי אין לקטן ממון מה"ת. וכן הקשו התוס' [בסנה' סח:], ותירצו כמה תירוצים.

(א.) אם דעת אחרת מקנה יש לקטן זכיה בממון מה"ת. ורש"י [גיטין סד: וסוכה מו:] חולק על תוס' וסובר שגם בדעת אחרת מקנה אין לקטן קנין מה"ת. גם המחנ"א [קנין חצר א] מביא בזה מחלוקת ראשונים, ומביא דעת הנ"י שהוי מדרבנן.

הש"ך [סימן רמג-ו] מקשה מה הסברא לחלק אם דעת אחרת מקנה או אין דעת אחרת מקנה. הקה"ח [סימן רלה-ד] מביא דהמ"מ [מכירה כט-יא] לומד ברמב"ם שדעת אחרת מקנה מועיל מדין זכיה, דהמקנה מזכה לקטן דעת לקנות. [בחי' גרש"ש [ב"ב סימן ד] תמה איך זה מועיל], אבל בתוס' א"א לפרש כן, דתוס' בסנה' סוברים שאין זכיה לקטן מה"ת. וצ"ל דהיכא דהוי דעת אחרת מקנה נוחה ליקנות [כעין מש"כ רש"י ב"מ יא: לענין חצר, עיין בית אהרן גיטין לט.]. או משום שאין לקטן דעת על עצם ההקנאה ויש לו דעת לעשות מעשה קנין, ולכן בדעת אחרת מקנה שעצם ההקנאה נעשה ע"י הנותן יכול הקטן לקנות מה"ת.

(ב.) עוד תירצו תוס' בסנה' דיש לקטן ממון אם ירש את אביו לפני שהתגייר.

10. ספר שערים מצויינים בהלכה

כהונה אין מברכין, משום דאמרינן [חולין קכ.]. דכהנים משלחן גבוה קא זכו, וגבי גזל הגר דהוא ממתנות כהונה, נמי אמרינן קנאו השם ונתנו לכהנים, ושמעין מינה דמאן דיהיב מתנות כהונה, לא יהיב לה מדידה אלא דרחמנא נינהו כדכתיב (קרח יח-ח) "ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי". וכ"כ הרמב"ם (תרומות פ"ב הי"ט) שעל השלחן

קנאו השם ונתנו לכהנים. כתב בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' יח) דאין מברכין על כל המצות רק על קצתן, וכן מתנות כהונה אין מברכין על נתינתן, דאין הישראל נותן משלו, אלא שהשי"ת זיכה אותן לכהן, ומשלחן גבוה קא זכה, ונתינת השקל בשנה כיוצא בו, וכדכתיב (דה"י א כט-יד) "כי ממך הכל ומידך נתנו לך", ומנא לן דעל מתנות

התוריי"ד מקשה כיון שהמשמר היה חלוק לששה בתי אב וכל יום עבד בית אב אחר והם זוכים בקרבנות של אותו יום, א"כ קשה למה גזל הגר מתחלק לכל המשמר. ותירץ שדוקא אכילת הקרבנות התחלקה לבית אב כיון שהיו קרבנות בכל יום אבל גזל הגר ושדה אחוזה שבאים לעתים רחוקות מתחלק לכל המשמר.

החזו"א [סימן כ-יד] כתב שהטעם שגזל הגר מתחלק לכל המשמר, משום שחלוקה לבתי אבות היתה רק לענין קרבנות שבהם יש לכהנים עבודה אבל בכסף שאין עבודה אין חלוקה לבתי אב.

עוד כתב החזו"א שלענין התשלום של גזל הגר מפורש בגמ' שהוא לכל המשמר, אבל מסתפק החזו"א לגבי האשם האם הוא ככל קרבן שמתחלק לבית אב או דהוי כגזל הגר שמתחלק לכל המשמר. ולשון התוריי"ד שגם האשם ניתן למשמר, וכן כתב הראב"ד בשיטה [ד"ה רבי].

עיין ברמב"ם [כלי המקדש ד-ג] שמשנה רבנו חילק הכהנים לשמונה משמרות ושמואל הנביא חילקם לכ"ד משמרות. ובהל' יא כתב הרמב"ם שכל משמר התחלק לבתי אבות, וכל יום עבד בית אב אחר. הגמ' [מנחות קז:] אומרת שהיו ו' בתי אב, ופירש"י כל יום עבד בית אב אחד ובשבת כולם ביחד. אבל ר' חננאל והמאירי [תענית יז.] כתבו שהיו ז' בתי אב וכל יום עבד בית אב אחר.

12. ספר שערים מצויינים בהלכה

בעי רבינא גזל הגיורת מהו. פרש"י שגזל אותה, ונשבע והודה לאחר מיתה, מי נפיק לכהנים או זכה בה איהו. וכתב בצפנת פענח, רצה לומר גיורת שמתה ויש לה בעל, למ"ד ירושת הבעל מן התורה מאי [עי' כתובות פד. דרשב"ג ס"ל ירושת הבעל דאורייתא, ורב סבר ירושת הבעל דרבנן], דהכי אמרינן לעיל (מב.) דאין הבעל יורש בראוי כבמוחזק, א"כ אין לה יורשים ושייך שפיר לכהן, או מ"מ יש לה, ועדיף משעבוד, דהרי זה בגדר קרבן [דאשם קרייה רחמנא עי' לקמן קי.] והנה גבי

13. ספר מי השילוח - פרשת נשא

דבר אל בני ישראל כו', כי יעשו מכל חטאות האדם כו', ענין גזל הגר מורה על חטא שנראה בעיני בני אדם שאין תשובה מועיל כמ"ש בזה"ק, ומלמד הכתו' כאן שאין לך דבר שעומד בפני התשובה ויש להש"י עצות לבל ידח ממנו נדח וכמו שגזל הגר ג"כ נראה לעין שאין כאן שום תקנה. והנה כוונת רשב"י ה' בספר הזוהר במה שמחריד את האדם כ"כ בחטא הידוע כדי שהאדם יחרד ויבעת מהש"י וישפוך שיחו לפני הש"י, כי הוא חטא גדול עד מאוד וממילא נולד להאדם שמחה גדולה כשלא יארע לו זאת:

14. ספר פרי צדיק פרשת נשא - אות ג

... על זה נאמר אחר כך פרשת גזל הגר להורות שעל הכל יש תיקון אפילו מה שנדמה לתפיסת אדם שאין לו תיקון כענין גזל הגר שאין לו יורשים שלא יועיל לו תשובה מפני שאין יכול לקיים מצות השבה והוא מן העבירות שבין אדם לחבירו שאינו מכופר בתשובה עד שירצה את חבירו. ועם כל זה נתנה לו התורה עצה שגם על זה יש תיקון שיתן השבה על ידי הכהן. ולכן בא בזה דייקא הרמז על שורש מצות התשובה בתורה הקדושה שעל ידי התשובה יש ביכולת להיות נתקן כל מיני פגמים:

15. ספר אמרי אמת - פרשת נשא

איש או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם וגו' והתוודו וגו', ענין תשובה כתובה בפרשת גזל הגר, כשאדם עובר עבירה מותרת הוא מן הקב"ה, וזה כענין גזל דכתיב גזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית, ובזוה"ק גזל אביו ואמו גזל אביו דא קוב"ה וכן איתא בגמרא לה' הארץ ומלואה וכו' קודם ברכה, איתא ברש"י בפסוק כי יחטא ואשם כשיכיר בעצמו לשוב בתשובה ולדעת ולהתודות וכו' אבל כשאומר אין פשע הרי זה גרוע ביותר וחבר הוא לאיש משחית, שהחטא מטמטם הלב ומרחקו מן הקב"ה, אולם התורה נתנה עצה לזה, דגזל זה הוא כענין גזל הגר, כי כשאדם חוטא נדמה לו שאין לו תקנה כגזל הגר ומת ואין לו יורשין למי להחזיר, והתורה נותנת תקון לזה על ידי הכהן כדכתיב לה' לכהן, ובגמרא קנאו השם ונתנו לכהן ובתוספות מקשי לה' בגזל הגר למה לי דלגבי מאי נפקא מינה דקנאו השם למימר דמשלחן גבוה קא זכו, אלא דכאן קנאו השם ונתנו לכהן כענין שעבודא דר' נתן שמוציאין מזה ונותנין לזה, היינו שעל ידי תשובה חוזר הכל למקומו ושרשו [כענין השבת הגזילה] וז"ש לה' לכהן, איתא בזוה"ק לה' הארץ ומלואה, ומלואה אלין נשמתא דצדיקיא:

16. דף על הדף בבא קמא דף קט עמוד ב

בגמ': ת"ר מנין לכהן שבא ומקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה כו' ואם ה' זקן או חולה נותנה לכל כהן שירצה כו' ואי דלא מצי עביד עבודה שליח היכי משוה.

בשו"ת שער אפרים (סי' ל"א) נשאל בקהל שמינו חזן להתפלל לפני התיבה בימים הנוראים וחלה אותו חזן והוא רוצה להעמיד חזן אחר במקומו, והקהל רוצים להעמיד חזן אחר תחתיו הדין עם מי.

וכתב שם השער אפרים שמינוי זה תחת הש"ץ החולה תלוי בהקהל ולא בהש"ץ, עיין שם שהביא ראי' לזה מהגמ' ביומא.

ובהגה"ה שם מבנו של השער אפרים הביא ראי' מסוגיין, דהרי התורה נתנה זכות לכל כהן שיכול לבא בכל עת ובכל זמן ולהקריב את קרבנו בבית המקדש אע"פ שאין זה המשמר שלו. מ"מ אם חלה ואינו יכול לעבוד את עבודתו אינו משלח אחר במקומו. הרי שזכות זה ניתנה לו בלבד, ואם אינו יכול לעבוד אינו יכול להעביר זכות זה לאחר, וא"כ הה"נ בש"ץ שחלה אין לו זכות למנות ש"ץ אחר תחתיו, אלא הקהל ממנין ש"ץ אחר תחתיו, עיי"ש עוד מש"כ בזה.